

XI.7036.12.2017.AKB

Pani
Anna Zalewska
Minister Edukacji Narodowej
al. J. Ch. Szucha 25
00-918 WARSZAWA

Do Rzecznika Praw Obywatelskich docierają głosy rodziców – za pośrednictwem skarg indywidualnych oraz udostępnianych Rzecznikowi petycji¹, którzy wyrażają swoje głębokie zaniepokojenie zmianą w zakresie organizacji nauczania indywidualnego, wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2017 r. poz. 1578). Zmiana, której dotyczą skargi rodziców, polegała na rezygnacji z możliwości organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego oraz indywidualnego nauczania na terenie, odpowiednio, przedszkola lub szkoły. W wyniku zmiany, od dnia 1 września 2017 r. uczniowie z niepełnosprawnościami mogą korzystać z tej formy edukacji jedynie w miejscu swojego zamieszkania.

W skargach rodziców na pierwszy plan wysuwają się dwa problemy. Pierwszy z nich to rosnąca obawa o izolację dzieci kształconych w trybie indywidualnym, w miejscu swojego zamieszkania. Pozbawienie tej grupy dzieci kontaktu z rówieśnikami i środowiskiem szkolnym lub przedszkolnym może, w ocenie rodziców, spotęgować ryzyko wykluczenia społecznego ich podopiecznych. Drugi problem wskazywany przez rodziców dotyczy dezorientacji co do możliwych form wsparcia uczniów z niepełnosprawnościami

---

¹ Między innymi apel do Minister Edukacji Narodowej przygotowywany w ramach działalności Fundacji Akcja Demokracja, dostępny pod adresem: <https://naszademokracja.pl/petitions/pozwolicie-dzieciom-niepelnosprawnym-z-nauczaniem-indywidualnym-uczyc-sie-w-szkole-1> [dostęp: 10 lipca 2018 r.].

w ramach tzw. edukacji włączającej. Rodzice uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie nauczania indywidualnego podnoszą, że byli zaskoczeni zmianą przepisów, a właściwi dyrektorzy szkół nie informowali ich z odpowiednim wyprzedzeniem o konieczności zmiany miejsca nauczania ze szkoły na dom rodzinny. Rodzice nie otrzymywali na bieżąco informacji o innych rozwiązaniach w zakresie wsparcia uczniów z niepełnosprawnościami, które pozwoliłyby im nadal pobierać naukę w szkołach. Możliwość zaistnienia części wskazanych wyżej trudności Rzecznik sygnalizował Pani Minister już w wystąpieniu z dnia 13 maja 2017 r.

W ocenie Rzecznika, obawy rodziców mogą wynikać z braku powszechnie dostępnej i szczegółowej informacji o przewidzianych przez prawo i dostępnych dla uczniów z niepełnosprawnościami formach wsparcia w procesie edukacji, także tych, które umożliwiają wdrożenie idei edukacji włączającej na każdym etapie nauki.

Ponadto rodzice podnoszą, że regulacje dotyczące nowej formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, jaką jest zindywidualizowana ścieżka kształcenia, której kształt opisują przepisy § 12 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2017 r. poz. 1591), są na tyle nieprecyzyjne, że nie zabezpieczają w sposób dostateczny potrzeb uczniów, którzy chcieliby z niej skorzystać. **W szczególności problemem jest brak precyzyjnych wytycznych co do liczby godzin indywidualnych, które uczeń może realizować w ramach tej formy pomocy na każdym etapie edukacyjnym.** Powyższe rodzi uzasadnioną obawę, że ustalona przez dyrektora liczba godzin będzie niewystarczająca w stosunku do potrzeb ucznia. Nie można zapominać, że dyrektor przedszkola czy szkoły będzie musiał uzgadniać zakres oferowanych uczniowi godzin z organem prowadzącym w związku z ich finansowaniem z subwencji oświatowej. Wydaje się więc, że niedoprecyzowanie liczby godzin sprawi, że dzieci i uczniowie w rezultacie nie otrzymają takiego wsparcia, jakiego potrzebują. W opinii Rzecznika niewskazanie minimalnej liczby godzin zajęć indywidualnych czyni sytuację uczniów objętych tą formą pomocy psychologiczno-pedagogicznej niepewną.

Należy ponownie zwrócić uwagę, że w dniu 6 września 2012 r. Polska ratyfikowała Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169). Tym samym Polska przyjęła na siebie szereg zobowiązań mających na celu zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości pełnego i efektywnego uczestnictwa w życiu społecznym i integracji społecznej. Realizacji tego założenia służyć ma m.in. **obowiązek zapewnienia przez państwo włączającego systemu kształcenia, umożliwiającego integrację na wszystkich poziomach edukacji**, o czym stanowi art. 24 przywołanej Konwencji. W odniesieniu do tego postanowienia, państwa mają za zadanie

zadbać o to, aby osoby z niepełnosprawnościami nie były wykluczane z powszechnego systemu edukacji ze względu na niepełnosprawność, a także, żeby dzieci z niepełnosprawnościami nie były wykluczane z bezpłatnej i obowiązkowej nauki w szkole podstawowej lub z nauczania na poziomie średnim. Oznacza to konieczność zapewnienia uczniom z niepełnosprawnościami racjonalnych usprawnień, zgodnie z ich indywidualnymi potrzebami.

W oparciu o powyższe postanowienia Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, **rekomenduje się przede wszystkim promowanie edukacji włączającej tak, aby jak największa liczba uczniów z niepełnosprawnościami kształciła się w grupie rówieśniczej, w szkole powszechnej, możliwie blisko ich miejsca zamieszkania.** Z tego względu Rzecznik Praw Obywatelskich będzie nadal podejmował wysiłki w celu zapewnienia uczniom z niepełnosprawnościami niedyskryminujących warunków kształcenia, na zasadzie równości z innymi osobami.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2017r., poz. 958, tj.), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o ustosunkowanie się do przedstawionych problemów. Przede wszystkim uprzejmie proszę o wyjaśnienie, w jaki sposób Ministerstwo Edukacji Narodowej przygotowywało dyrektorów szkół oraz pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych na zmianę przepisów dotyczących nauczania indywidualnego, w szczególności zaś, czy i jakie działania informacyjne i szkolenia zostały w tym zakresie przeprowadzone. Ponadto uprzejmie proszę o wyjaśnienie, czy i jakie działania zostały podjęte przez Panią Minister w celu monitorowania sposobu wdrażania nowych regulacji, zwłaszcza w zakresie ustalenia, ilu spośród uczniów, którzy do czasu wejścia rozporządzenia w życie kształcili się w trybie specjalnym na terenie szkoły, obecnie, zgodnie z wolą rodziców, kształcą się nadal w tym trybie w domu rodzinnym, a ilu zrezygnowało z nauczania indywidualnego na rzecz kształcenia włączającego w szkole. Jednocześnie poproszę o udostępnienie danych statystycznych, dotyczących liczby uczniów legitymujących się orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, uczących się w poszczególnych typach szkół (ogólnodostępna, integracyjna, specjalna), z podziałem na kolejne etapy edukacji (przedszkolna, podstawowa, średnia).

Uprzejmie proszę również o odniesienie się do wątpliwości rodziców związanych z nieprecyzyjnymi przepisami regulującymi zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia, zwłaszcza w zakresie braku wskazania minimalnej gwarantowanej ilości godzin indywidualnych, która przysługuje dzieciom i uczniom korzystającym z tej formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz rozważenie podjęcia stosownych kroków legislacyjnych w tej kwestii.